

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 348/09-31

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 21. septembra 2010 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Rudolfa Tkáčika a Ľubomíra Dobríka v konaní o sťažnosti J. R., D., a J. R., D., zastúpených advokátom JUDr. R. C., Advokátska kancelária, T., vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 232/1998 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo J. R. a J. R. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 232/1998 p o r u š e n é b o l i .

2. J. R. a J. R. p r i z n á v a finančné zadost'učinenie každému v sume 1 500 € (slovom tisícpäťsto eur), ktoré je Okresný súd Trnava p o v i n n ý zaplatiť im do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

3. Okresný súd Trnava je p o v i n n ý uhradiť J. R. a J. R. trovy konania v sume 398,68 € (slovom tristodevät'desiatosem eur a šesťdesiatosem centov) na účet ich právneho zástupcu JUDr. R. C., Advokátska kancelária, T., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 348/09-9 z 11. novembra 2009 podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prijal na ďalšie konanie sťažnosť J. R., D., a J. R., D. (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietali porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Trnava (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 232/1998.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval právneho zástupcu sťažovateľov a predsedu okresného súdu, aby sa vyjadrili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Predsedu okresného súdu ústavný súd zároveň vyzval, aby sa vyjadril k sťažnosti. Právny zástupca sťažovateľov a podpredseda okresného súdu ústavnému súdu oznámili, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania a v súlade s § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania, keďže dospel k záveru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Predseda okresného súdu sa k sťažnosti vyjadril prípisom sp. zn. 1 SprV 583/2009 zo 17. mája 2010, v ktorom uviedol podrobný chronologický prehľad úkonov okresného súdu od momentu pribratia sťažovateľov do konania uznesením č. k. 12 C 232/98-103 z 5. februára 2003. Predseda okresného súdu vo svojom stanovisku poukázal na skutočnosť, že prerokovaná vec je zložitá po stránke právnej, ako aj stránke skutkovej, keďže okresný súd musel „*v tomto konaní aplikovať jednak obyčajové právo, ako aj ustanovenia stredného občianskeho zákonníka, ktorý obsahoval inštitút vydržania, a tiež Občianskeho zákonníka v znení zák. č. 131/1982 Zb., prostredníctvom ktorého bol opäť zavedený do nášho právneho poriadku inštitút vydržania a skúmať aj splnenie podmienok samotného vydržania. Po stránke skutkovej je potrebné uviesť, že v predmetnej veci je momentálne 17 navrhovateľov a 2 odporcovia, v čase začatia konania to bola 1 navrhovateľka a 1 odporca, teda sa menil okruh účastníkov ako na strane navrhovateľov, tak i na strane odporcov, na majetok pôvodného odporcu bol vyhlásený konkurz, v dôsledku čoho je konanie voči nemu prerušené, počas konania zomrel pôvodný navrhovateľ v 6. rade J. T.*“.

Podľa názoru predsedu okresného súdu sa na vzniku priesťahov v konaní podieľali aj sťažovatelia, pričom poukázal na nedostatočné vymedzenie okruhu účastníkov konania pôvodnou navrhovateľkou a na neoznámenie úmrtia pôvodného navrhovateľa v 6. rade ostatnými navrhovateľmi. K správaniu sťažovateľov ďalej predseda okresného súdu uviedol, že na priesťahoch v konaní sa podieľal aj ich právny zástupca, ktorý „*sa bez ospravedlnenia nedostavil na pojednávania dňa 29.4.2003, 10.6.2003, prevzatie zastúpenia sťažovateľmi zo dňa 2.9.2005 oznámil súdu až dňa 21.3.2006, až po troch rokoch oznámil súdu zmenu vlastníka k časti nehnuteľností – časti predmetu konania a navrhol pristúpenie ďalšieho účastníka do konania na strane odporcu; ďalej podal dňa 24.5.2006 návrh na zmenu návrhu len za navrhovateľov v 1. až 5. rade bez predloženia súhlasu ostatných účastníkov vystupujúcich na tej istej strane sporu, súd ich vyzval na vyjadrenie výzvou zo dňa 7.11.2006, na ktorú ani jeden z nich nereagoval; ďalší návrh na zmenu návrhu a zmenu účastníka podal za navrhovateľov v 1. až 5. rade dňa 29.11.2007*

opätovne bez predloženia súhlasu ostatných navrhovateľov (nerozlučné spoločenstvo), prvostupňový súd rozhodol uznesením zo dňa 29.5.2009 č. k. 12 C 232/1998-264 tak, že nepripustil zámenu účastníkov ani zmenu návrhu, odvolací súd uvedené uznesenie zrušil a vec vrátil súdu prvého stupňa s tým, aby súd zistil, či navrhovatelia v 6. až 17. rade súhlasia s procesnými úkonmi navrhovateľov v 1. až 5. rade.“.

Predseda okresného súdu poukázal aj na pretrvávajúce problémy s doručovaním súdnych zásielok navrhovateľom.

Právny zástupca sťažovateľov vo svojom vyjadrení z 15. júla 2010 uviedol, že sťažovatelia nesúhlasia s názorom predsedu okresného súdu, podľa ktorého prieťahy v konaní boli spôsobené aj opakovaným nedostavením sa ich právneho zástupcu na pojednávania, keďže dôvodom odročenia týchto pojednávanií nebola neprítomnosť právneho zástupcu sťažovateľov, ale „skutočnosť, že súd pojednávanie vytyčoval, hoci nemal vykázané doručenia od účastníkov konania a teda nemohol vo veci konať bez toho, aby mu nebolo vytknuté porušenie ústavných práv tých účastníkov, ktorí o pojednávaní nevedeli a nemohli sa teda na ne dostaviť“. Právny zástupca sťažovateľov v ďalšom obsahu svojho podania poukázal na skutočnosť, že na vzniku zbytočných prieťahov v konaní mala v prvom rade podiel „neefektívna činnosť súdu“, pričom v podrobnostiach odkázal na odôvodnenie sťažnosti.

Ústavný súd zistil, že v konaní vedenom pod sp. zn. IV. ÚS 120/09 už bol posudzovaný postup okresného súdu v namietanom konaní z hľadiska existencie zbytočných prieťahov (skúmané bolo obdobie do mája 2009), preto skutkové zistenia týkajúce sa priebehu konania v prekrývajúcom sa období využil aj v tomto predmetnom konaní.

V ďalšom období ústavný súd z vyžiadaného súdneho spisu zistil tieto pre posúdenie veci podstatné skutočnosti:

- 29. mája 2009 uznesením č. k. 12 C 232/1998-264 okresný súd rozhodol o nepripustení vystúpenia odporkyne v 1. rade z konania a nepripustil tiež návrh na zmenu pôvodného návrhu z 23. novembra 2007, ktorý podali navrhovatelia v 1. až 5. rade,

- 9. júna 2009 bolo okresnému súdu doručené odvolanie navrhovateľov v 1. až 5. rade proti uzneseniu okresného súdu č. k. 12 C 232/1998-264 z 29. mája 2009,
- 25. novembra 2009 bol spis predložený Krajskému súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) na rozhodnutie o odvolaní navrhovateľov v 1. až 5. rade proti uzneseniu č. k. 12 C 232/1998-264 z 29. mája 2009,.
- 13. apríla 2010 bolo okresnému súdu doručené uznesenie krajského súdu č. k. 9 CoD 118/2009-321 z 30. marca 2010, ktorým krajský súd zrušil uznesenie okresného súdu č. k. 12 C 232/1998-264 z 29. mája 2009,
- prípisom zo 16. apríla 2010 okresný súd v súlade s pokynom krajského súdu obsiahnutým v jeho zrušujúcom uznesení požiadal účastníkov konania, aby písomne v 15 rovnopisoch oznámili, či súhlasia s procesnými úkonmi navrhovateľov v 1. až 5. rade.

Ku dňu rozhodovania ústavného súdu konanie nie je právoplatne skončené.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovatelia sa sťažnosťou domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 232/1998. Sťažovatelia sa účastníkmi napadnutého súdneho konania stali na základe uznesenia okresného súdu č. k. 12 C 232/98-103 z 5. februára 2003. Ústavný súd sa preto pri posudzovaní existencie zbytočných prietáhov v konaní zameril na obdobie po uvedenom dátume.

Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07).

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (čo platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokúvanej veci.

Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľov.

1. Pokiaľ ide o prvé kritérium, ktoré ústavný súd zohľadňuje pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd vo vzťahu k posudzovanému súdному konaniu už v náleze sp. zn. IV. ÚS 120/09 z 28. mája 2009 konštatoval skutkovú aj právnu zložitost' konania spočívajúcu v nutnosti aplikácie obyčajového práva, Stredného občianskeho zákonníka, ako aj Občianskeho zákonníka v znení zákona č. 131/1982 Zb. Skutkovú zložitost' ústavný súd vyvodil jednak z okolnosti, že na majetok žalovaného v 1. rade bol

vyhlásený konkurz, čo viedlo k rozšíreniu okruhu žalovaných, ako aj zo skutočnosti, že v konaní vystupuje okrem sťažovateľov pomerne veľký počet ďalších účastníkov (celkovo 16), ktorým je potrebné doručovať všetky písomnosti týkajúce sa konania.

2. Vo vzťahu k správaniu sťažovateľov ako účastníkov konania ústavný súd konštatuje, že doterajšiu dĺžku konania čiastočne ovplyvnilo aj správanie sťažovateľov. Sťažovateľom možno pričítať čiastočný podiel na doterajšej dĺžke konania, a to z dôvodu nedostatkov podania ich právneho zástupcu (z 29. novembra 2007), ktoré bolo potrebné následne v konaní odstraňovať.

Na druhej strane argumentácia predsedu okresného súdu týkajúca sa neospravedlnenej neúčasti právneho zástupcu sťažovateľov na pojednávaniach 29. apríla 2003 a 10. júna 2003 nezodpovedá skutočnosti, keďže v tom čase ešte sťažovateľov nezastupoval (zastúpenie vzniklo až na základe plnej moci z 2. septembra 2005). Taktiež skutočnosť, že prevzatie právneho zastúpenia sťažovateľov oznámil ich právny zástupca okresnému súdu až podaním z 21. marca 2006, nemá z hľadiska posudzovania prietahov v konaní zásadný význam, keďže v období od prevzatia právneho zastúpenia po oznámenie tejto skutočnosti okresnému súdu okresný súd nevykonával voči sťažovateľom prakticky žiadne procesné úkony, s výnimkou doručovania predvolania na pojednávanie určené na 5. máj 2006, ktoré si sťažovatelia riadne prevzali.

3. Pokiaľ ide o skutkové zistenia relevantné z hľadiska tretieho kritéria na posúdenie porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, ústavný súd čerpal z inej svojej rozhodovacej činnosti (konanie vedené pod sp. zn. IV. ÚS 120/09) týkajúcej sa iného sťažovateľa, ale toho istého konania okresného súdu, ktoré svojou sťažnosťou napadli sťažovatelia. Ústavný súd teda poukazujúc na skutkové závery obsiahnuté v náleze sp. zn. IV. ÚS 120/09 z 28. mája 2009 v už uvedenom súvisiacom konaní konštatuje, že okresný súd bol v období po vstupe sťažovateľov do konania (5. februára 2003) v konaní nečinný od 11. júna 2003 do 14. septembra 2004 (15 mesiacov), ako aj v období od 6. septembra 2005 do 8. marca 2006 (6 mesiacov).

Postup okresného súdu vykazuje tiež znaky nesústredenosti a neefektívnej činnosti, ktorá v zmysle konštantnej judikatúry ústavného súdu môže tiež byť príčinou priet'ahov v konaní (m. m. napr. II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje najmä na uznesenie okresného súdu č. k. 12 C 232/1998-264 z 29. mája 2009, ktoré bolo na základe odvolania podaného navrhovateľmi v 1. až 5. rade zrušené krajským súdom uznesením č. k. 9 CoD 118/2009-321 z 30. marca 2010. Krajský súd ako dôvod zrušenia uviedol skutočnosť, že okresný súd predčasne rozhodol o tom, že úkon navrhovateľov v 1. až 5. rade je v rozpore s vôľou navrhovateľov v 6. až 17. rade, pričom si pre takýto záver nežadov'á žiadne skutkové podklady. Takýmto konaním podľa názoru krajského súdu okresný súd odňal týmto účastníkom možnosť konať, a preto bolo potrebné toto uznesenie v celom rozsahu zrušiť a vec vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

Názor krajského súdu vyslovený v odôvodnení zrušovacieho uznesenia dostatočne odôvodňuje záver o neefektívnom a nesústredenom postupe okresného súdu, ktorý nevedie k meritórnemu rozhodnutiu a nastoleniu právnej istoty účastníkov konania v čo najkratšom čase. V konečnom dôsledku neefektívny postup okresného súdu viedol k predĺženiu doterajšej doby konania o ďalších takmer 11 mesiacov, čo predstavuje dobu od vydania zrušeného uznesenia do jeho zrušenia krajským súdom.

Ústavný súd berúc do úvahy doterajšiu dĺžku namietaného konania konštatuje, že z ústavnoprávneho hľadiska je neakceptovateľné, aby sťažovatelia museli čakať na právoplatné meritórne rozhodnutie všeobecného súdu viac ako 7 rokov (m. m. IV. ÚS 160/03, IV. ÚS 19/04, IV. ÚS 261/07).

Na základe uvedených skutočností ústavný súd dospel k záveru, že nečinnosťou okresného súdu v namietanom konaní, ako aj jeho nesústredenou a neefektívnou činnosťou došlo v tomto konaní k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj ich práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Ústavný súd už vo svojom predchádzajúcom rozhodnutí (sp. zn. IV. ÚS 120/09 z 28. mája 2009) prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov, preto v tejto veci už o rovnakom príkaze nerozhodoval.

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Pretože ústavný súd rozhodol o porušení základného práva sťažovateľov garantovaného im čl. 48 ods. 2 ústavy a práva garantovaného čl. 6 ods. 1 dohovoru, zaoberal sa aj ich žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia.

Ústavný súd pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení vzal do úvahy najmä právnu a faktickú zložitosť predmetu konania, obdobie právnej neistoty sťažovateľov, ich správanie počas predmetného konania, podiel obdobia nečinnosti okresného súdu na doterajšej dĺžke konania a v neposlednom rade aj tú skutočnosť, že ústavný súd vo veci zistil porušenie základného práva.

Sťažovatelia žiadali priznať primerané finančné zadosťučinenie každý v sume 2 000 €. Ústavný súd v okolnostiach posudzovaného prípadu považuje za primerané priznať im sumu 1 500 € (bod 2 výroku nálezu).

Pri určovaní primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo záujmu ochrany ústavnosti a zo zásad spravodlivosti, o ktoré sa opiera Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru aplikovaného na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa ústavný súd riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia nie je prípadná náhrada škody.

IV.

Ústavný súd napokon rozhodol podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v súvislosti s ich právnym zastupovaním advokátom (bod 3 výroku tohto nálezu). Za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2009 patrí podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) odmena 115,90 €, v danom prípade znížená v súlade s § 13 ods. 3 vyhlášky o 20 %, lebo ide o spoločné úkony pri zastupovaní „dvoch alebo viacerých osôb“, t. j. na sumu 92,72 €. Spolu s režijným paušálom 6,95 € je odmena za jeden úkon 99,67 €. Ústavný súd priznal náhradu trov konania za dva úkony právnej služby (príprava a prevzatie veci, písomné vyhotovenie sťažnosti). Odmena za právne služby poskytnuté jednému sťažovateľovi je 199,34 € (2 x 99,67 €). Sťažovatelia si v konaní uplatnili nárok na náhradu trov právneho zastúpenia vo výške 457,88 €. Keďže táto suma presahuje sumu prislúchajúcu sťažovateľom podľa vyhlášky, ústavný súd priznal dvom sťažovateľom náhradu trov konania v sume 398,68 € (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde). Ústavný súd vyslovil povinnosť okresného súdu uhradiť trovy právneho zastúpenia právnemu zástupcovi sťažovateľov.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. septembra 2010